

*Erdom en Renay werken in het boek Nieuw Nederlands.
Op de achtergrond een groepje dat samen opdrachten bespreekt. Foto: Adulrahman Haddad.*

Nooit meer 'Mevrouw, ik vergeet' in de ISK-les

Monique Mulder

Zes structurerende breinprincipes voor leren leren

Leerlingen op een ISK die uitstromen naar vervolgonderwijs, hebben een dubbele taak. Ze moeten de Nederlandse taal leren, maar zich ook voorbereiden op het Nederlandse onderwijssysteem. Monique Mulder, werkzaam op het ISK Metzo College, betoogt in dit artikel dat er veel leerwinst te behalen is door aandacht te besteden aan breinleren. Zo worden ISK-leerlingen bovendien voorbereid op onderwijs in Nederland.

In het Nederlandse schoolsysteem moeten leerlingen zelfstandig grote hoeveelheden stof verwerken in een taal die niet hun moedertaal is. Vaak hebben ze in het land van herkomst niet geleerd met teksten om te gaan. De drempel om om hulp te vragen is hoog, omdat leerlingen vaak niet willen laten merken dat ze iets niet kunnen. Met die kennis in het achterhoofd is het antwoord: 'Mevrouw ik vergeet' op de vraag waarom ze hun huiswerk niet hebben gemaakt, niet meer zo verrassend.

'Zullen we een spelletje doen?' vraag ik als ik merk dat de leerlingen even niets meer opnemen. Ons favoriete spel is Party & Co junior. De leerlingen moeten in groepjes woorden uitbeelden, tekenen of uitleggen zonder het 'taboe'-woord te noemen.

Het is een vorm van **breinleren**. Breinleren, ofwel aandacht hebben voor het brein bij het leren leren, is een handige truc om pubers bij de les te houden. Gaat het om breinleren, dan is het boek **Breindidactiek** van Gerjanne Dirksen¹ een goede basis. Ze hanteert zes structurerende breinprincipes:

1. Focus;
2. Herhaal;
3. Voortbouwen;
4. Emotie;
5. Creatie;
6. Zintuiglijk rijk.

Focus

Focus is op twee manieren van belang. Leerlingen moeten weten waar ze naar toewerken. Ze hebben er baat bij als ze zo min mogelijk afleiding hebben tijdens de les. Opmerkingen als: 'Mevrouw, het lukt zoveel beter om op te letten op school dan online ...' onderstrepen dit. Ook vragen leerlingen regelmatig naar welke opleiding ze na de ISK gaan en hoe lang ze nog moeten leren om bijvoorbeeld arts of archeoloog te worden. Daarom is het nodig iedere keer opnieuw te visualiseren welk taalniveau ze moeten behalen voor het doorstromen naar vavo, havo of mavo, mbo 2 of mbo 3 en vervolgens naar hbo of universiteit. Wat ga je zelf doen na de ISK en wat heb je daarvoor nodig? Dit zijn vragen die regelmatig terug moeten komen om leerlingen zinvol bezig te laten zijn.

Toch is praten hierover niet altijd genoeg, want die toekomst op een andere school is nog ver weg. Wat echt helpt, is als oud ISK-leerlingen komen vertellen over hoe zij hun tijd op het ISK hebben ervaren. Vooral wanneer ze vertellen dat ze er spijt van hebben dat ze niet hard genoeg hebben gewerkt: '... daardoor moest ik starten op mbo 1 en heb ik nu veel moeite met het maken van verslagen.' Op het moment dat leerlingen dan een verslag moeten maken, weten ze dat ze die kennis nodig hebben. Dwaalt de aandacht even af, dan is het tijd voor een gesprekje over het scheren van ok-

Het leren omgaan met teksten is een belangrijk onderdeel van de lessen

sels, goedemorgen zeggen in verschillende talen of elk ander onderwerp dat aan bod komt door het bestuderen van de stof. En zelfs tijd geven om even te slapen met het hoofd op tafel kan ervoor zorgen dat de lestijd daarna weer optimaal wordt benut.

Herhaal

Ooit kwam er een leerling een paar maanden na het starten op het mbo 2 op bezoek. Hij vertelde dat hij bij Nederlands inderdaad had moeten leren wat de hoofdgedachte van een tekst was. Op mijn vraag wat dit was kon hij direct het antwoord geven. Hij kon deze kennis toepassen in het vervolgonderwijs, omdat hij het in de ISK regelmatig geoefend had. Het leren omgaan met teksten is dan ook een belangrijk onderdeel van de lessen. Daarbij horen leesstrategieën en raadstrategieën die eindeloos moeten worden herhaald.

De belangrijkste vragen bij de tekst zijn vaak al te beantwoorden door elke tekst eerst oriënterend te lezen, het onderwerp te zoeken en vervolgens globaal te lezen. Veel leerlingen hebben de neiging voor elke vraag de hele tekst te lezen. Leesstrategieën moeten ze nog ontwikkelen. Vooral het zoekend lezen verdient de nodige aandacht. Modelling, ofwel het hardop denkend voordoen hoe je aan het antwoord komt, helpt daarbij. Het is wel belangrijk om leerlingen al snel te betrekken bij het zoeken naar het antwoord onder de juiste kopjes, hen te attenderen op bronnen, vetgedrukte woorden en sleutelwoorden. Ook (klassikale) vragen als: Hoe kom je aan dat antwoord? Waar heb je gekeken? Wie heeft er een ander antwoord? Waarom denk jij dat dit een beter antwoord is? helpen leerlingen zelf na te denken over dit proces. NT1-methoden als **Nieuw Nederlands** en de teksten van **Nieuwsbegrip** lenen zich voor het oefenen hiervan.

Voortbouwen en reflecteren

Een burgerschapsles over politiek beginnen door te vragen naar de president in hun land van herkomst is een leuke manier om voorkennis te activeren. Bolsonaro uit Brazilië, Assad uit Syrië of Egils Levits uit Letland komen dan langs. Bij vragen naar de manier waarop ze regeren komen termen als **feminisme**, **chauvinisme** en **dictatuur** en **democratie** aan bod. Door deze te koppelen aan de kennis die ze al hebben, kunnen ze die woorden gemakkelijker onthouden.

Ook helpt het activeren van voorkennis bij raadstrategieën. Welke woorden die in het woord zit-

ten kennen ze? Begrijpen ze het wel als ze een stukje terug of vooruit lezen? Vaak bestaat de neiging om te stoppen met lezen als ze een moeilijk woord tegenkomen. Zo is er een leerling die altijd stopt met werken als hij iets niet weet en dan achterover gaat leunen. Het is dezelfde jongen die het liefst altijd alles samen wil doen in de les en veel moeite heeft om zelfstandig met teksten te werken. Door steeds vragen te stellen naar wat hij wel weet, komt hij met hulp meestal zelf op het antwoord.

Een voorbeeld van een fragment uit een tekst van het 3 vmbo-gt-boek van **Nieuw Nederlands**:

Zijn tuin is een zee van veldbloemen, het huis aan de rand van Leiden een oase van licht en kleur. De hond kwispelt van plezier. De rode kater met drie poten springt op het aanrecht alsof hij gewoon vier poten had.

In deze tekst zitten slechts een paar woorden die leerlingen op A2-niveau niet kennen. Toch snappen ze er vanwege het figuurlijke taalgebruik vaak niets van. Dan kan er samen achterhaald worden wat er met deze tekst wordt bedoeld. Leerlingen realiseren zich dan dat ze zelf heel ver kunnen komen door na te denken over wat er staat. Wat is een zee? Is dat veel of weinig water? Staan er veel of weinig bloemen in een tuin waar een zee van bloemen staat? Wat gebeurt er als een kat die drie poten heeft, springt alsof hij vier poten heeft? Is er in het huis veel of weinig licht? Is het nodig om te weten wat 'oase' is? Wie kent dit woord in een andere taal? Dit soort vragen zetten leerlingen aan het denken.

Zo kan een stuk tekst dat ze eerst totaal niet begrepen toch duidelijk worden. Hoe is het huis van deze meeneer? Iedereen weet na deze vragen dat het daar heel fijn is.

Leerlingen moeten weten waar ze naar toewerken

Actief leren

Gaat het om andere vormen van leren, dan is het bijvoorbeeld mogelijk een tekst van een e-mail aan te bieden via een **running dictation**². Wordt hier een wedstrijd van gemaakt, dan worden er leerlingen actief die normaal in de les niet actief zijn. Leerlingen kunnen uiteindelijk allemaal de tekst van het mailtje foutloos schrijven, omdat ze erop gebrand zijn te winnen. Zo kan het maken van een video-cv gekoppeld worden aan het zoeken van een bijbaantje. Iets wat veel oudere ISK-leerlingen doen en waar ze vaak hulp bij vragen. Alleen al het voortraject waarin ze moeten opschrijven waarin ze goed zijn, is lastig. Door hier met elkaar over te praten ontstaan er levendige gesprekken. Zo ook tijdens de discussie over het wel of niet dragen van een mondkapje, waarbij de leerlingen die tegen zijn juist in het team 'voor' worden geplaatst.

Het zijn allemaal voorbeelden van lessen die uitdagender en spannender zijn dan het werken uit een boek. De video-cv buiten op laten nemen en zo in beweging zijn, maakt de les **zintuiglijk rijk** en ook komt **creatie** aan bod. Leerlingen die nog niet kunnen dis-

cussiëren kunnen bijvoorbeeld in de klas of buiten een voorgelezen verhaal uitbeelden of moeten in een andere klas oefenen met zinnnetjes die ze hebben geleerd. Ook leerlingen aan het begin van de les even laten staan en met hun armen laten schudden om spanning weg te zwaaien helpt om hen bij de les te betrekken. Vaak reageren leerlingen verbaasd op dit soort lessen of acties. Ze zijn het niet gewend om op deze manier te leren en moeten er echt aan wennen. De lessen worden er interactiever door en leerlingen nemen de leerstof beter op als ze alert zijn. Ooit zei een leerling die bij een spel het woord 'zandloper' moest raden: 'Dit ga ik nooit meer vergeten.'

Wat echt helpt, is als oud ISK-leerlingen komen vertellen

Huiswerk

En dan het maken van huiswerk. Dat is echt iets wat veel leerlingen moeten leren. Vooral in de coronatijd maakt niet iedereen het automatisch. Belangrijke redenen hiervoor zijn de hoeveelheid huiswerk of de moeilijkheid van een opdracht. Een koppeling makend naar het puberbrein, is de verklaring hiervoor dat ze niet plannen, vanwege de snelle beloning liever bezig zijn met sociale media en ook nog eens minder gevoelig zijn voor straf.

Het helpt om de leerlingen via de groepsapp de avond ervoor aan het huiswerk te herinneren. Een weekschema lezen is voor bijna iedereen te veel werk, doordat ze dagelijks zoveel appjes en andere berichten via sociale media krijgen. Ook vinden sommige leerlingen het gewoon veel prettiger het huiswerk op school te maken en ervaren ze het niet als een straf als ze hiervoor na moeten blijven. Ze leren langzamerhand zelf de regie te nemen, door consequent te werken met studiewijzers en plannings en wekelijks terugkerende lessen. Ook werkt het goed het maken van huiswerk te koppelen aan een cijfer of dit gedeeltelijk mee te laten tellen bij een toets. De leerlingen in duo's of groepjes opdrachten laten maken is ook een stimulans. Het is goed deze processen continu te bespreken, te reflecteren op wat er misgaat, te bespreken hoe het beter kan én hun handvatten te geven om te leren. Zo worden leerlingen zich er in ieder geval bewust van dat het zinnetje 'mevrouw, ik vergeet' geen geldig excuus meer is voor het niet leren.

Monique Mulder

Monique Mulder is docent NT2, mentor en waarnemend coördinator bij ISK Metzo College, Doetinchem, en columnist voor **LesOnline**.

Correspondentie: redactie@tijdschriftles.nl

Noten

1. Dirksen, G., Boer, M. de, Möller, H., & Willemse, J. (2018). **Breinleren**. Utrecht: Uitgeverij Synaps.
2. **Running dictation** is een activerende werkvorm waarbij cursisten in de benen moeten komen. Zie ook: Mulder, K. (19 januari 2021). **Iedereen in de benen!** Een loopje met de werkvorm Running dictation. LesOnline. Geraadpleegd op www.tijdschriftles.nl/inhoud/tijdschrift_artikel/LE-39-0-3/Iedereen-in-de-benen.

